

Евгения Христова

Живот срещу живот
Морални дилеми при разпределяне на
ограничени медицински ресурси

Резюме

Книгата „Живот срещу живот. Морални дилеми при разпределяне на ограничени медицински ресурси“ представя теории, практики и емпирични данни, свързани с моралната преценка при ситуации на разпределяне на ограничени медицински ресурси. Етичните въпроси, свързани с тази тема, са фокусът на тази книга и са разгледани от различни гледни точки – тези на философията, биоетиката и медицинската етика, психологията. Акцентът в книгата е върху емпирични проучвания, които изследват нагласите и възприятията на обикновените хора, които не са специалисти или експерти по медицинска етика. Представени са и емпирични изследвания на автора, в които се изследва моралната преценка в ситуации на дилема, свързана с разпределяне на ограничени медицински ресурси. Получените резултати допринасят за формулиране на теми за дебат и за търсенето на допирни точки между теоретичните принципи, стремежа към максимално ефективно използване на наличните ресурси и нагласите на обществеността. Разбирането за важността на подобни дискусии по темата е залегнало в структурата и съдържанието на тази книга, която представя различни морални аспекти на проблема с разпределянето на ограничени медицински ресурси.

Книгата се състои от въведение, 12 глави и заключение, както и списък от 156 източника използвана литература. Основната част е оформена в три части.

В Част I въпросът за разпределяне на ограничени медицински ресурси се разглеждат от теоретична гледна точка. В глава 1 са разгледани основните етични теории, свързани с разпределителната справедливост – утилитаризъм, деонтология, егалитаризъм, теория на правата, справедливостта като равнопоставеност, принципализъм, контрактуализъм. В глава 2 са представени различни гледни точки от областта на биоетиката за това какви принципи и критерии трябва да се прилагат при разпределяне на ограничени медицински ресурси, като са разгледани както аргументи, така и контрааргументи по отношение на тези принципи и критерии. В глава 3 са представени дискуссионните въпроси, свързани с разпределянето на ограничени медицински ресурси.

В Част II са разгледани медицинските практики и насоки за разпределяне на ограничени медицински ресурси в различни държави. В глава 4 са представени етични принципи, залегнали в медицински стандарти и насоки за разпределяне на ограничени ресурси. В глава 5 са разгледани етични принципи, включени в медицински стандарти и насоки за разпределяне на ограничени ресурси, създадени в различни държави при пандемията от COVID-19. В глава 6 е разгледан въпросът и практиките по отношение на нестартиране и прекратяване на животоподдържащи интервенции.

В Част III са представени психологически изследвания в областта на моралната преценка при разпределяне на медицински ресурси. В глава 7 са представени резултатите и основните изследователски въпроси в литературата по темата, провеждани както с хипотетични, така и с реалистични морални дилеми. В следващите глави са представени четири изследвания на автора, в които се изследва моралната преценка в ситуации на дилема, при които има конфликт между утилитарни правила и реда на постъпване на пациентите. Възможните решения се базират както на различни утилитарни критерии (по-голяма вероятност за възстановяване, по-голяма очаквана продължителност на живот, по-високо качество на живот), така и на егалитарни правила (ред на постъпване или случайно разпределяне). Представени са данни от 585 участници – 471 участници от България и 114 участници от САЩ.

В глава 8 е представено изследване, което се стреми да изследва въпроса за предпочитанията към утилитарните правила за разпределяне на ограничени медицински ресурси или към двете егалитарни правила (разпределяне по реда на постъпването и случайно разпределяне), ако те са представени заедно като възможни алтернативи в една и съща дилема. Използвани са морални дилеми, свързани с COVID-19 и нужда от триаж поради ограничени медицински ресурси.

В глава 9 е представено изследване, продължаващо темата за моралната преценка в ситуации, изискващи разпределяне на ограничени медицински ресурси. Отново фокусът е върху моралната преценка по отношение на утилитарните и егалитарните етични принципи, но освен това е изследвано и отношението към преразпределянето на вече предоставени медицински ресурси. Една от целите на това изследване е и да се използва естественият ход на пандемията като манипулация за използване на „булото на незнанието“.

В глава 10 отново се изследва моралната преценка в ситуации, в които има недостиг на медицински ресурси, от които зависи спасяването на човешки живот. Възможните избори в тях противопоставят различни утилитарни и егалитарни правила. Новото в това изследване спрямо предишните е, че се варира типът на ограничения медицински ресурс, който трябва да бъде разпределен. Изследвани са и различни формулировки на възможността за случен избор.

В глава 11 моралната преценка се изследва и при ситуации, в които участниците нямат личен опит. Друга цел на това изследване е да се провери доколко резултатите, получени в представените проучвания, са специфични за българската култура и дали сходни ефекти ще се наблюдават и при участници от друга култура (САЩ).

В глава 12 е представено обобщение на резултатите от представени емпирични изследвания. Основните резултати от поредицата от изследвания на автора са, че най-голяма подкрепа получават утилитарните принципи и свързаните с тях правила при разпределянето на ограничени медицински ресурси. Въпреки че утилитарните избори се подкрепят най-много, голяма подкрепа получава и възможното решение като критерий за избор да се използва редът на постъпване. Общ резултат от всички изследвания е ниската подкрепа за случайното разпределяне, което теоретично се приема за най-егалитарното от всички правила за вземане на решение в подобни ситуации. В изследванията се установява и това, че разпределянето и преразпределянето на медицински ресурси не се възприемат като еквивалентни от обществеността.

В заключение, основните приноси на монографията са следните:

- Проблематизиране на темата за моралната преценка при разпределяне на ограничени медицински ресурси и на нуждата от емпирични изследвания по темата.
- Систематично разглеждане на темата от различни гледни точки – от теоретична (етична) гледна точка, от гледна точка на медицински стандарти и практики и от психологическа гледна точка.
- Представяне на резултати от емпирични изследвания на моралната преценка в ситуации на дилема, при които има недостиг на медицински ресурси и съществува конфликт между утилитарни правила и реда на постъпване на пациентите.
- Включване на голям брой участници в емпиричните изследвания.
- Изследване на ролята на контекста и описанието на дилемите чрез вариране на типа на ограничените медицински ресурси.
- Изследване на ролята на реалистичността на ситуацията, в която се прави морална преценка, чрез вариране на контекста на събитията, довели до недостиг на медицински ресурси.
- Установяване на нагласи за силна подкрепа за утилитарните принципи и свързаните с тях действия при разпределянето на ограничени медицински ресурси. В същото време се установява доста висока подкрепа за използване на реда на постъпване като правило за предоставянето на ограничени ресурси, както и изключително малка подкрепа на възможността за случайно разпределяне.
- Установяване на нагласи за по-малка подкрепа на утилитарни критерии при ситуации на преразпределяне в сравнение със ситуации на разпределяне на ограничени медицински ресурси.
- Представяне на данни за стабилността и възпроизводимостта на получените резултати в култура, различна от българската.
- Дискутиране на получените резултати с фокус върху съответствието и разминаването им с теоретичните възгледи и препоръчителните медицински практики и стандарти.